

Trudne Teksty Biblijne

„Chrzest za umarłych” chrześcijański poligon interpretacyjny

Mirosław Marczak

Słowa z 1 Kor.15:29 są zagadką dla biblistów od początku funkcjonowania kościoła. Problem stanowi wyrażenie *οἱ βαπτίζομενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν* (ci, którzy chrzczą się „za” umarłych), które stało się istnym poligonem hermeneutycznym w chrześcijańskich kręgach. Conzelmann doliczył się ponad 200 różnych interpretacji tego tekstu (por. *1 Corinthians*, s. 260). Bez niepotrzebnych, zawiłych wywodów, poniżej odniosę się do trzech najbardziej popularnych, które zasługują na uwagę.

Chrzest wikariacki

Określenie „za” (por. przekład BZTB) może sugerować chrzest zastępczy w miejsce osoby, która zmarła, a nie była ochrzczona. Marcjonici stawali za ciałem zmarłej osoby i odpowiadali „tak” gdy zadawano ciału zmarłej osoby pytanie czy chce być ochrzczona (por. Chryzostom, *Homilia 40*; Tertulian, *Anti Marcion 10*). Dzisiaj chrzest za tych, którzy odeszli, jest praktykowany w kręgach Mormonów.

Tego typu praktyka jest problematyczna z dwóch powodów. (1) Nie ma ona historycznego potwierdzenia w czasach Nowego Testamentu zarówno w Koryncie jak i w innych miejscach. Wikariacki chrzest w miejsce zmarłych pojawia się dopiero w II wieku i jest ograniczony do kręgów heretycznych. (2) O ile taki pogląd jest oparty na naturalnym, „oczywistym” znaczeniu słów takich jak „chrzest”, „umarły”, „za”, o tyle stoi on w wyraźnej opozycji do Pawłowej teologii zbawienia.

Chrzest metaforyczny

Określenie „za umarłych” może być rozumiane jako „wejście do świata umarłych”, a „ochrzczeni” jako synonim słowa „zamordowani”. Zgodnie z takim tropem rozumowania Paweł miał na myśli tych, którzy zostali „ochrzczeni krwią” i odeszli z nadzieją zmartwychwstania. Tego typu rozumienie słów Pawła jest uzasadniane zarówno dalszym kontekstem (por. w. 30-32) jak i dwoma innymi tekstami biblijnymi, mianowicie Mk.10:38 i Łk. 12:50.

Ten pogląd wydaje się mieć więcej racji bytu. Jednak ma też swoje słabe strony. (1) Nie ma dowodów na to by w czasie, kiedy powstawał list do Koryntian, wierzący w tym mieście przechodzili przez męczeńską śmierć za swoje chrześcijańskie przekonania lub doświadczali prześladowań z tego powodu. (2) „Za” nie jest nigdzie tłumaczone w starożytnej literaturze greckiej jako „wejść do” (por. standardowy, wyczerpujący *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature*). (3) W tłumaczeniu i interpretacji każdego tekstu obowiązuje ważna zasada: bierzemy pod uwagę ponad wszystko nawyki autora i najbliższy kontekst wypowiedzi. Jezus użył słowa „chrzest” w znaczeniu przenośnym, Paweł jednak nigdzie nie używa w taki sposób tego określenia.

Chrzest wodny

Najbardziej sensowny wydaje się być tutaj chrzest wodny tych, którzy stali się świadomymi uczniami Chrystusa. Jednak nawet w tym przypadku istnieją trzy możliwości interpretacyjne:

- a) oni chrzczą się aby być zjednoczonymi z umarłymi podczas zmartwychwstania
- b) oni chrzczą się aby zająć miejsce wierzących, którzy umarli
- c) oni chrzczą się ze względu na przykład umarłych wierzących

W przykładzie a) intencje wierzących nie do końca odzwierciedlają istotę chrześcijaństwa. Jeżeli pragnienie bycia w wieczności z wierzącymi krewnymi czy przyjaciółmi jest tutaj czynnikiem dominującym, to sama istota chrztu wiary i relacji z Bogiem stoi pod znakiem zapytania. Przykład b) nie ma raczej kontekstowego potwierdzenia. Przykład c) nadal ma znaki zapytania ale wydaje się mieć najwięcej sensu.

Warto zwrócić uwagę na kilka istotnych kwestii. 1) Paweł używa νεκρῶν w 1 Kor. 15 zarówno z rodzajnikiem jak i bez rodzajnika aby odróżnić wierzących od niewierzących. Tutaj νεκρῶν jest poprzedzone rodzajnikiem τῶν, który wskazuje na wierzących, a nawet na konkretną, znaną adresatom listu grupę ludzi. Owszem, Paweł mógł użyć bardziej pomocnych słów, takich jak: „umarłych przyjaciół”, „umarłych krewnych”, itp. Jednak znaczenie rodzajnika powinno być brane pod uwagę przy próbie zrozumienia tego tekstu. 2) Określenie „ci, którzy” implikuje pewną, najwyraźniej niewielką grupę ludzi. Mowa zatem o niektórych, a nie o wszystkich.

Najwyraźniej Paweł ma na myśli nowych wierzących, którzy decydują się na chrzest *ze względu na wpływ* umarłych w ich życiu. Być może od nich usłyszeli dobrą nowinę. Może zmarli wywarli na nich ogromny wpływ. Paweł mógł być po swoim nawróceniu pod wpływem Stefana i jego męczeńskiej śmierci (Dz.7). W świetle praktyki we wczesnym chrześcijaństwie ci, którzy umarli, byli wcześniej ochrzczeni. Tak więc Paweł może mieć tutaj na myśli chrzest wodny osoby niedawno nawróconej.

Traktowanie przyimka „za” przyczynowo narzuca tłumaczenie „ze względu na” i wydaje się mieć najwięcej sensu. Takie tłumaczenie jest preferowane w nowym przekładzie wydanym staraniem Ewangelicznego Instytutu Biblijnego. Mimo miejsc, gdzie oryginalny tekst można było oddać inaczej, przekład ten tchnie świeżością i współczesnością, a jego mankamenty to już dyskusja na inną okazję.

Na koniec uwaga natury praktycznej. Biorąc pod uwagę ponad 200 różnych interpretacji tego tekstu można dojść do wniosku, że proporcja uwagi poświęconej jego interpretacji do jego znaczenia została być może przejawskrawiona. Jakby nie było wydaje się on mieć marginalną rolę w argumentie Pawła w rozdziale 15. Jeżeli jednak przyjąć, że proponowania tutaj interpretacja jest właściwa, to każdy świadomie wierzący człowiek powinien zastanowić się na ile poprzez swoją postawę ma wpływ na innych, młodych wierzących, dla którym może stać się wzorem biblijnego chrześcijaństwa.